

Streszczenie

Temat niniejszej rozprawy doktorskiej dotyczy historii Kościoła Anglikańskiego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem statusu prawnego. Polska to kraj historycznie zmienny w granicach, o zróżnicowaniu konfesjnym i statusie prawnym w ciągu wieków. Panowanie króla Anglii - Henryka VIII Tudora wiąże się z konfliktami z papieżem Klemensem VII. Reformacja angielska wzbogaciła skarbiec królewski w wyniku likwidacji klasztorów. W następstwie aktu supremacji zerwano administracyjne i sądowe więzi z Rzymem.

Historia Kościoła Anglikańskiego w Polsce jest stosunkowo długa, można mówić o czterech wiekach działalności. Początki Kościoła sięgają czasów małej diaspyry w Gdańsku w 1704 r., która jest związana z okresem historycznego funkcjonowania Polski jako Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Niestety, zachowało się niewiele materiałów o funkcjonowaniu tamtejszej instytucji duszpasterskiej. Inną sytuację ma miejsce w XIX i XX wieku, z tego okresu zachowało się wiele informacji o anglikanach na ziemiach polskich. Kościół Anglikański w Polsce działał w czasie zaborów, kiedy prowadził ogólną kampanię chrystianizacji wśród Żydów, m.in. w Królestwie Kongresowym. Działalność misjonarzy, często z rodzin żydowskich, spotykała się z niechęcią, a nawet agresją ludzi, do których kierowano Ewangelią i proponowano chrzest. Anglicanie na ziemiach polskich wykonywali pracę misyjną w ramach organizacji Londyńskie Towarzystwo Krzewienia Chrześcijaństwa wśród Żydów lub Londyńskie Towarzystwo Promowania Chrześcijaństwa wśród Żydów.

Na początku XIX wieku misjonarze Kościoła anglikańskiego na ziemiach zaboru rosyjskiego, w tym w Królestwie Polskim, byli zobowiązani współpracować z Kościołem Ewangelicko-Augsburskim, w szczególności w sprawie aktów chrztów. Obowiązek ten wynikał z decyzji cara zezwalającego anglikanom na działanie na polskich ziemiach rosyjskiego rozbioru. Uzasadnieniem takiego działania była potrzeba kontrolowania dokumentów zarówno od strony oficjalnej, jak i potrzeby ogólnego nadzoru nad zagranicznymi organizacjami kościelnymi na terenach włączonych do imperium rosyjskiego.

W pierwszym rozdziale pracy pt. „Anglikanizm jako zjawisko światowe” została omówiona historia anglikanizmu, w kontekście światowym. W ten sposób pokazany zostanie szerszy aspekt działalności anglikanów niż tylko w Polsce, jako gałęzi chrześcijaństwa, ukształtowanej w XVI-wiecznej Anglii. Anglikanizm rozwinął się na niemal wszystkich kontynentach, gdzie dotarła kultura angielska.

K2

W drugim rozdziale pt. „Historia anglikanizmu w Polsce” autor zamierza opisać historię anglikanizmu w Polsce, zwłaszcza w okresie rozbiorów, ze względu na to, że jest to najciekawszy okres przede wszystkim ze względu na wielką przychylność administracji cara dla jego działalności i misji ewangelizacyjnej. Autor dzieli podrozdziały według polskich terytoriów pod zborami (niemieckim, rosyjskim i austriackim). Odrębnie, autor chce także wprowadzić okres międzywojenny, w którym angażowały się misje anglikańskie w niepodległej Polsce. Rozdział kończy przedstawienie funkcjonowania Kościoła w III Rzeczypospolitej.

W trzecim rozdziale pt. „Ewolucja statusu prawnego Kościoła Anglikańskiego w Polsce” autor przeanalizuje przepisy prawne, a także zasady i przepisy określające status prawy w Polsce w okresie zaborów, w II Rzeczypospolitej i w III RP. Brak unifikacji prawa w niepodległej Polsce spowodował wiele problemów organizacyjnych także dla samego Kościoła, dlatego wydaje się konieczne zbliżenie czytelników do prawa w tym obszarze.

Czwarty rozdział zatytułowany „Ustrój i prawo wewnętrzne Kościoła Anglikańskiego w Polsce” obejmuje sprawy statutowe, kanoniczne i kościelne.

Następny i jednocześnie ostatni rozdział piąty, pt. "Postępowanie regulacyjne Kościoła anglikańskiego w Polsce", przedstawia sytuację majątkową Kościoła w III Rzeczypospolitej, sprawy regulacyjne ul. Sewerynów 3 i 4 w Warszawie, a także aspekty prawne postępowania regulacyjnego z punktu widzenia ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz innych norm niższego rzędu.

Rozważania zostały podsumowane w zakończeniu, zawierającym wnioski autora w pracy.

Struktura pracy obejmuje też dwa aneksy.

Konrad
Zawada

Summary

The subject of my doctoral dissertation is the history of the Anglican Church in Poland, with particular emphasis on its legal status. My intention is to study the activities of this Church in Poland, Poland was historically changeable within its borders. It had a varied national, ethnic, religious and diversal legal status. The Anglican Church in Poland is the part of Church of England. Act of Supremacy has given the beginning to this church. It also gave the rulers of England the title of the head of the Church in England. The new Christian confession is associated with the conflict of the King of England - Henry VIII Tudor with the papacy, specifically with Pope Clement VII. Bad relations led to the separation of the church of England from Roman Catholicism and the papacy. The English Reformation enriched the Royal Treasury as a result of the liquidation of monasteries. In reality, administrative and judicial connection with Rome was lost. The changes of the 16th century in the English Church also affected its functioning in the dogmatic, organizational and religious principles, because religious rules based on "39 articles" were also created. Also there were introduced its own Book of Common Prayer. Subsequent changes in the Church took place successively, and the protection of the principles of the Church's faith and institutions entered the state legal order.

The history of the Anglican Church in Poland is relatively long, four centuries of activity. It started from a small Diaspora in Gdańsk in 1704, which is the period of the historical functioning of Poland as the Republic of Both Nations. Unfortunately, there are only a few materials about the functioning of the pastoral institution there. The situation is quite different in the nineteenth and twentieth centuries, we are having a lot of information from these times. The Anglican Church in Poland, operated during the occupation. There was created the Campaign of Christianization among Jews namely in Congress Kingdom. People from Jewish families reacted aggressively to the activity of missionaries. It was the part of Evangelization in Europe not only created by Anglicans, but also other confessions, including Lutherans and Reformed church. Anglicans in Poland were carrying out missionary work, under the name of the London Society for the Promotion of Christianity among Jews or the London Society for Spreading Christianity among Jews. There were also private missionaries.

The Anglican Church in Poland, from the very beginning has been part of the Church of England, with whom it is historically and administratively connected. It is not a mistake to use the English terms Church of England in Poland or Anglican Church in Poland. Both terms are correct and are currently used in the official documents of the Church.

In the early nineteenth century, the missionaries of the Church of England were obliged to cooperate with the Evangelical Church of Augsburg, especially with the baptism. This obligation resulted from the decision of the tsar allowing the Anglicans to operate in the Polish lands of the Russian Empire. It was necessary to control documents both for the official reasons and for supervision of foreign church organizations in Russian Empire.

In the meantime, missionary actions were also carried out in Poznań in the Prussian partition and in Gdańsk. Gdańsk was mainly a pastoral service among the immigrants from the British Isles.

The Church of England in Poland was acting as a Society for the Promotion of Christianity among Jews. It was created to provide material assistance and spiritual protection for the neophytes. The plans of the Anglicans were destroyed in Congress, by the Crimean War (1853-1856), because the authorities of the United Kingdom favored the Ottoman Empire. The Russian empire operated in a coalition with the Balkan nations in the struggle against the Ottoman dominion. This conflict reached even Warsaw. During the Crimean War, the activities of Anglican Church were unwanted on the territories of the Russian Empire. The authorities of the United Kingdom were obliged to leave the areas, under the rule of tsar.

In the first chapter of my work Anglicanism. I describe as a world phenomena. The history of Anglicanism is discussed not only in Poland, but also in some selected countries around the world. In this way, a wider aspect of Anglicanism will be shown. I have to go back to the history of England. Anglicanism was developing mainly developing in England, but it also reached almost all continents, where the English (British) culture was spread. The global aspect of Anglicanism is very important.

Chapter two "The history of Anglicanism in Poland" I intend to describe the history of Anglicanism in Poland, especially during the partitions. Because of the great favor of administrative institutions for its activities and evangelizing mission. I divide sub-chapters according to the Polish territories under congregations (German, Russian and Austrian). Also I want to mention the period of the inter-war period. In this time were acting the Anglican missions in the independent Poland. The main centers of

Anglicans were in Warsaw and Białystok and also in smaller towns. We cannot forget about various missions of Anglicans in the country, such as the Jewish-Christian Association in Poland and the Training Center of the Warsaw Mission. These two institutions remain not so well-known, They were created to unify this confessional group in the Second Polish Republic

The end of the chapter is related to the activities of the Church in the Third Polish Republic. The church is located in Warsaw, Kraków and Trójmiasto. It functions permanently. Anglicanism is a unique image of confessional diversity in Poland during 20th and 21st centuries.

In the third chapter "The evolution of the legal status of the Anglican Church in Poland" the author analyzes legal provisions as well as principles and regulations defining the legal status of the church of England in Poland. It was during the partitions, in the Second Polish Republic and in the Third Republic. The lack of unification of the law in independent Poland caused many organizational problems also for the Church itself.

The fourth chapter, entitled "The system and executive law of Anglican in Poland", covers systemic, canonical and church matters. Authorities in the Church of the British monarchy, parliament and court action.

Next and the last chapter is the fifth chapter, about the title "Regulatory proceedings of the Anglican Church in Poland" defines the property situation of the Church in the Third Polish Republic. It relates to the case of getting back the property on the street Sewerynów 3 and 4 in Warsaw.

To summarize, the basic subject of the work is the legal existence, missionary and evangelizing acts of the Church of England in Poland. The specificity of legal acts under which the Church was controlled during various periods in history. The legal situation always had the influence on Anglican church both back in those times and now. The way the church was functioning during 1995-2017 is also very important.

The structure of the work includes two annexes listing the representatives of the Anglican Church in Poland and the Poles related to it.